

Uppdrag att förstärka säkerhetsperspektivet i Migrationsverkets verksamhet som rör medborgarskap

Regeringens beslut

Regeringen ger Migrationsverket i uppdrag att skyndsamt vidta ytterligare och kraftfulla åtgärder för att säkerställa att förfarandet och de krav som uppställs i regleringen av ärenden om medborgarskap upprätthålls. Syftet är att så långt som möjligt motverka att personer som utgör en säkerhetsrisk eller som lever i Sverige under falsk identitet beviljas medborgarskap. Myndigheten ska därför vidta lämpliga åtgärder för att kraftigt stärka kvaliteten på utredningen i naturalisationsärenden.

Migrationsverket ska i utförandet av uppdraget samråda med Säkerhetspolisen och Polismyndigheten.

Uppdraget ska redovisas genom att Migrationsverket löpande informerar Regeringskansliet (Justitiedepartementet) om hur arbetet med uppdraget fortskrider.

Närmare beskrivning av uppdraget

De åtgärder som Migrationsverket kan vidta inom ramen för uppdraget kan vara av olika slag. En lämplig åtgärd kan vara att Migrationsverket ställer krav på att den sökande inställer sig personligen för identifiering och för att genomföra en muntlig utredning. En annan lämplig åtgärd kan vara att Migrationsverket upprättar en särskild säkerhetsbilaga med information som har betydelse för bedömningen av säkerhetsrisker, som vid behov kan delges Säkerhetspolisen. Även andra åtgärder som stärker säkerhetsarbetet kan vara aktuella.

Skälen för regeringens beslut

Sverige befinner sig i ett allvarligt säkerhetsläge. Vi står i dag inför tre huvudsakliga parallella hot mot vår inre säkerhet: Terrorism och våldsbejakande extremism, olika statliga aktörer som agerar fientligt mot Sverige och en systemhotande organiserad brottslighet. Konsekvenserna för Sverige från dessa hot påverkas i hög grad av händelseutvecklingen i omvärlden. Vidare ökar risken för att säkerhetshotande individer tar sig till Sverige. De komplexa hot och risker som kan påverka vårt moderna samhälle är en del av bakgrunden till att regeringen i juli 2024 beslutade om Sveriges nya nationella säkerhetsstrategi (skr. 2023/24:163).

I den nationella strategin mot organiserad brottslighet (skr. 2023/24:67) understryker regeringen vikten av att reducera de sårbarheter som brottsligheten utnyttjar, bland annat genom att säkerställa tillförlitliga identiteter. Regeringen bedömer även att det finns ett allvarligt hot mot den allmänna ordningen och den inre säkerheten och har därför den 7 november 2024 fattat beslut om återinförd tillfällig gränskontroll från och med den 12 november 2024.

I den nationella strategin mot våldsbejakande extremism och terrorism (skr. 2023/24:56) konstateras att terrorhotet varierar över tid i fråga om både aktörer och intensitet, men att det har varit ständigt närvarande i Sverige och omvärlden under det senaste decenniet. Hotet kan komma att bestå under en längre tid. Vikten av att i det läget ha kontroll över vilka som befinner sig i Sverige och vilka som beviljas medborgarskap kan inte nog understrykas. Den som är svensk medborgare har en ovillkorlig rätt att vistas i Sverige. Det svenska medborgarskapet är starkt skyddat i grundlag. Av 2 kap. 7 § andra stycket regeringsformen följer som huvudregel att ingen svensk medborgare som är eller har varit bosatt i riket får fråntas sitt medborgarskap. Ett beslut om svenskt medborgarskap är därmed i princip oåterkalleligt och därför ett mycket viktigt beslut. Ett svenskt medborgarskap är vidare en förutsättning för vissa yrken som är centrala för Sveriges inre och yttre säkerhet, som till exempel polis eller yrkesmilitär.

Säkerhetspolisen har i en skrivelse till regeringen begärt att tidsfristerna för att förvärva medborgarskap genom naturalisation bör förlängas med minst två år (Ju2017/02733). Detta eftersom det kan ta lång tid att upptäcka vissa typer av säkerhetshotande verksamhet, t.ex. olovlig underrättelseverksamhet.

Frågan behandlas i utredningen Skärpta krav för att förvärva svenskt medborgarskap (dir 2023:129).

Som huvudregel krävs styrkt identitet för att Migrationsverket ska bevilja svenskt medborgarskap. Det finns emellertid undantagssituationer när medborgarskap kan beviljas även i fall där identiteten endast har gjorts sannolik. Vidare kan uppehållstillstånd i vissa fall beviljas även om identiteten inte har gjorts sannolik. I dessa situationer finns det därmed inte alltid identitetshandlingar i ärendet om *uppehållstillstånd* som kan jämföras med identitetshandlingarna i *medborgarskapsärendet*. Detta kan leda till svårigheter att kontrollera att den person som söker medborgarskap också är den som har beviljats uppehållstillstånd.

I juni 2023 tillsatte regeringen en parlamentariskt sammansatt kommitté med uppdraget att utreda några frågor om det skydd för grundläggande fri- och rättigheter som gäller enligt 2 kap. regeringsformen (dir. 2023:83). En fråga som ska utredas är om grundlagsskyddet för det svenska medborgarskapet ska begränsas på så sätt att det ska vara möjligt att genom regler i lag återkalla medborgarskapet under vissa närmare förutsättningar för någon som har mer än ett medborgarskap, bl.a. om han eller hon har begått systemhotande brottslighet. Uppdraget ska redovisas senast den 7 januari 2025.

I september 2023 beslutade regeringen att tillsätta utredningen Skärpta krav för att förvärva svenskt medborgarskap (dir 2023:129). Utredaren ska bland annat föreslå ett krav på längre hemvist i Sverige för att förvärva medborgarskap. Uppdraget ska redovisas senast den 15 januari 2025.

I november 2024 presenterade Utredningen för stärkt återvändande- verksamhet sitt slutbetänkande Vissa åtgärder för stärkt återvändande och utlänningskontroll (SOU 2024:80). Utredningen föreslår att det ska bli möjligt att behandla uppgifter om fingeravtryck och fotografier i ärenden om svenskt medborgarskap, bland annat för att jämföra uppgifterna mot sökandens uppehållstillståndskort. Det ska göra det möjligt att med hjälp av biometriska uppgifter verifiera att den person som ansöker om svenskt medborgarskap faktiskt är samma person som tidigare har beviljats uppehållstillstånd.

I regleringsbrevet för budgetåret 2024 fick Migrationsverket i uppdrag att vidta åtgärder för att stärka kontroller i ärenden gällande medborgarskap. I

återrapporteringen till regeringen har Migrationsverket bland annat redovisat att myndigheten har stärkt kontrollen för att upptäcka potentiella säkerhetshot i medborgarskapsärenden och utökat informationsöverföringen till Säkerhetspolisen (Ju2025/00022).

Regeringen och Migrationsverket har således vidtagit flera åtgärder för att stärka säkerhetsperspektivet i medborgarskapsärenden.

Mot bakgrund av det försämrade säkerhetsläget som innefattar såväl hotet från terrorism, som antagonistiska staters fientliga agerande och systemhotande organiserad brottslighet, tillsammans med en markant ökning av antalet säkerhetsärenden bland ansökningar om medborgarskap, bedömer regeringen att det finns behov av att skyndsamt vidta ytterligare åtgärder på området.

Det är därför viktigt att Migrationsverket nyttjar alla de verktyg som ryms inom nuvarande regelverk för att stärka säkerhetsperspektivet i Migrationsverkets verksamhet som rör medborgarskap och fortsätter det välfungerande samarbetet med Säkerhetspolisen. I andra ärendeslag, som till exempel anknytningsärenden, arbetar Migrationsverket bland annat med muntlig utredning för att få ett tillräckligt underlag för beslut. Myndigheten ska därför vidta lämpliga åtgärder, exempelvis genom muntlig utredning i ärenden om medborgarskap samt andra åtgärder, som kraftigt stärker kvaliteten på utredningen i naturalisationsärenden.

På regeringens vägnar

Johan Forssell

Yvonne Spong

Kopia till

Statsrådsberedningen

Justitiedepartementet/L6, L7, PO, DÅ, IM och NM

Finansdepartementet/BA och OFA SFÖ